

*Корсун С. І.,**кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ*

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОБІГАННЯ ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ

Анотація. Стаття присвячена визначенню поняття механізму адміністративно-правового регулювання запобігання фінансуванню тероризму.

Ключові слова: тероризм, фінансування тероризму, адміністративне право, механізм адміністративно-правового регулювання.

Постановка проблеми. Проблема запобігання фінансуванню тероризму в сучасних умовах належить до комплексних світових проблем. Така міжнародна загроза як тероризм спонукає політиків, громадських діячів та науковців шукати причини, що сприяють цьому негативному явищу. Водночас відбуваються пошуки шляхів подолання та запобігання терористичним проявам. Серед шляхів подолання тероризму одним із найбільш дієвих напрямків є блокування фінансових потоків, що його підживлюють, тобто створення дієвих заходів із запобігання фінансуванню тероризму. Проблема запобігання фінансуванню тероризму досить багатогранна та залишається малодослідженою та систематизованою. Дослідження цієї проблеми потребує виділення певних складових (сегментів), з'ясування механізму імплементації міжнародних норм, їх концептуалізацію в рамках адміністративного права. На основі отриманих даних відбувається систематизація отриманих даних, виявлення прогалин чинного законодавства та формування необхідних юридичних передумов для нормального функціонування механізму адміністративно-правового регулювання запобігання фінансуванню тероризму.

Актуальність дослідження цієї проблеми зумовлена ще й тим, що на теренах нашої країни проблема протидії фінансуванню тероризму майже не досліджується, а існуючі дослідження перебувають у сфері кримінального права, натомість механізм адміністративно-правових відносин, що мають забезпечити запобігання фінансуванню тероризму, майже не досліджується. Таким чином, проблема адміністративно-правового механізму запобігання фінансуванню тероризму є вкрай актуальною.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням механізму адміністративно-правового регулювання присвятили свої роботи ціла плеяда науковців: С. Алексеев, Ю. Антонян, Н. Бедрок, М. Бездольний, В. Білоус, М. Буроменський, А. Гайдук, М. Грищенко, І. Дьомін, Д. Заброта, А. Коренєв, О. Користін, М. Мельник, Ю. Мірошник, С. Невмержицький, О. Сердюк, О. Терещук, С. Трофімов, В. Фесенко, Ф. Шульженко та ін. Однак питання механізму адміністративно-правового регулювання запобігання фінансуванню тероризму у їхніх працях виявилось поза межами предмету дослідження.

Завдання. На основі аналізу теорії адміністративного права та практики діяльності публічної адміністрації визначити адміністративно-правовий механізм запобігання фінансуванню тероризму.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо існуючі підходи до розуміння механізму правового регулювання з точки зору різних науковців.

Вперше в науковий юридичний обіг термін «механізм правового регулювання» було введено С. Алексеевим. На його думку, механізм правового регулювання – це узятя в єдності система правових засобів, за допомогою якої забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини. Основними стадіями механізму правового регулювання виступають: формування і загальна дія норм права; виникнення правовідносин, реалізація прав та обов'язків, а також стадія правозастосування. Відповідно до цих елементів виокремлюють такі елементи аналізованого механізму: норми права; правовідносини, акти реалізації прав та обов'язків; правозастосовні акти [1; 2].

Досліджуючи сутність механізму адміністративно-правового регулювання, Н. Бедрок зазначає, що він лежить в основі управлінських відносин між керуючою та керованою сторонами; при цьому воля керованих у певних межах підпорядкована єдиній керуючій волі суб'єкта виконавчої влади. Іншими словами, механізм адміністративно-правового регулювання розрахований на такі відносини, де виключається юридична рівність учасників [3, с. 58].

На думку низки вітчизняних науковців В. Галунька, В. Олефіра, М. Пихтіна та інших – механізм адміністративно-правового регулювання – це засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод та публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства і держави. До складових елементів механізму адміністративно-правового регулювання відноситься:

- 1) норми адміністративного права та їх зовнішнє вираження – джерела права;
- 2) публічна адміністрація;
- 3) принципи діяльності публічної адміністрації;
- 4) індивідуальні акти публічної адміністрації;
- 5) адміністративно-правові відносини;
- 6) форми адміністративного права;
- 7) тлумачення норм адміністративного права;
- 8) методи адміністративного права;
- 9) процедури реалізації адміністративно-правових норм;
- 10) принцип законності [4, с. 87-90].

У свою чергу З. Гладун, розглядаючи механізм адміністративно-правового регулювання, виділяє у ньому еле-

менти механізму та функціональні складові частин механізму. До елементів відносяться:

- норми права – загальнообов’язкові правила поведінки, встановлені з метою регулювання суспільних відносин;
- акти реалізації норм права – процес фактичного втілення в життя приписів правових норм через поведінку суб’єктів адміністративного права;
- правові відносини – вольові суспільні відносини, що виникають на основі норм права.

До функціональних складових частин механізму адміністративно-правового регулювання відносяться: юридичні факти; правова свідомість і правова культура; законність; акти тлумачення норм права; акти застосування норм права [5, с. 10].

Більш узагальнений підхід до системи механізму адміністративно-правового регулювання знаходимо у С. Мосьондза. Науковець не відносить принципи адміністративного права до структури системи механізму, на його думку, зазначений механізм адміністративно-правового регулювання містить наступні елементи:

- адміністративно-правові норми;
- акти тлумачення адміністративно-правових норм;
- акти реалізації адміністративно-правових норм;
- адміністративно-правові відносини [6, с. 34].

С. Стеценко, даючи визначення механізму адміністративно-правового регулювання, розглядає його як сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права. Водночас до складових частин (елементів) механізму адміністративно-правового регулювання науковець вважає за доцільне віднести органічні складові та функціональні складові. Органічними складовими частинами механізму адміністративно-правового регулювання можуть уважатися ті, що визначають суть самого явища, тобто без яких не може відбуватися сам механізм адміністративно-правового регулювання. Поряд з цим функціональними складовими частинами механізму адміністративно-правового регулювання можуть уважатися ті, які значною мірою впливають на механізм адміністративно-правового регулювання, на його вираженість та ефективність, водночас вони не є обов’язковими елементами. Тобто функціональні складові мають можливість якісно змінити механізм адміністративно-правового регулювання, вони суттєво впливають на його надійність, але сам по собі механізм адміністративно-правового регулювання може існувати (здійснюватися, втілюватися у життя) без функціональних складових.

До органічних складових частин (елементів) механізму адміністративно-правового регулювання С. Стеценко відносить: норми права; юридичні факти; правові відносини; акти реалізації норм права. [7, с. 63-65].

Узагальнюючи позиції науковців та існуючі в юридичній літературі підходи, можемо констатувати, що зміст механізму адміністративно-правового регулювання розкривається перш за все, як система (сукупність) адміністративно-правових засобів, [5, с. 10; 7, с. 64; 8, с. 20-22; 9, с. 23], за допомогою яких здійснюються правове регулювання суспільних відносин у сфері дії норм адміністративного права [5, с. 10; 7, с. 64], котрі впливають на суспільні відносини, організовуючи їх у відповідності до завдань держави та суспільства [10, с. 42].

Науковці-правники, аналізуючи зміст механізму адміністративно-правового регулювання, розкривають його як сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких справляється вплив на відносини, що виникають у процесі здійснення виконавчої влади [8, с. 20-22], з допомогою яких здійснюється правове регулювання (упорядкування) суспільних відносин у сфері державного управління [9, с. 23].

На нашу думку, найбільш оптимальний підхід до складових механізму адміністративно-правового регулювання наведено у праці Ю. Антояна «Етнорелігійний тероризм». Науковець стоїть на позиції, що адміністративне право безпосередньо реалізується через механізм адміністративно-правового регулювання, який складається з адміністративно-правових норм, правовідносин, актів застосування права та засобів правового регулювання [11, с. 195].

Таким чином, механізм адміністративно-правового запобігання фінансуванню тероризму необхідно розглядати як складову частину більш загального механізму адміністративно-правового регулювання. У цілому механізм адміністративно-правового запобігання фінансуванню тероризму характеризується наступними рисами:

- 1) є системою адміністративно-правових засобів;
- 2) наявність спрямування на врегулювання суспільних відносин у процесі запобігання фінансуванню тероризму;
- 3) запобігання фінансуванню тероризму – це недопущення, відвертання та завчасне попередження спроб фінансування тероризму;
- 4) протидія фінансуванню тероризму – це скеровування діяльності спеціально визначених суб’єктів публічної адміністрації проти будь-яких розпочатих проявів по фінансуванню тероризму;
- 5) представляє собою процес, що містить визначені стадії (етапи) реалізації.

Реалізація адміністративного права відбувається через механізм адміністративно-правового регулювання. У свою чергу, структура механізму адміністративно-правового запобігання фінансуванню тероризму повинна складатися з відповідних елементів. До таких елементів відносяться:

- адміністративно-правові норми;
- правовідносини;
- акти застосування права;
- засоби правового регулювання.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можемо стверджувати, що особливе місце у системі запобігання фінансуванню тероризму та відмиванню коштів відводиться саме адміністративному праву.

Активізація міжнародного тероризму по-новому формує завдання боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і вимагає вжиття жорстких заходів із контролю за фінансовими потоками. Тому діяльність щодо виявлення та ефективного блокування каналів фінансової підтримки терористичних організацій лишається одним із ключових напрямків довгострокової міжнародної антитерористичної стратегії [12, с. 63-64].

Саме за допомогою норм адміністративного права є можливим створення певної системи запобігання фінансуванню тероризму. В свою чергу, адміністративне право

безпосередньо реалізується через механізм адміністративно-правового регулювання.

Визначаючи механізм адміністративно-правового регулювання запобігання фінансуванню тероризму можемо стверджувати, що це складна організована система засобів та форм, що перебувають у взаємозв'язку і взаємодіють між собою, забезпечуючи необхідні умови для створення системи запобігання фінансуванню тероризму.

Таким чином, досліджений у цій статті механізм адміністративно-правового регулювання запобігання фінансуванню тероризму є суто теоретичним. Перспективним напрямом подальшого дослідження, на наш погляд, є більш докладний аналіз кожного елементу механізму адміністративно-правового запобігання фінансуванню тероризму.

Література:

1. Алексеев С. С. Право: азбука-теория-философия: Опыт комплексного исследования / С. С. Алексеев. – М. : Статут, 1999. – 712 с.
2. Теория государства и права: учебник для юрид. вузов и фак. / [С. С. Алексеев, С. И. Архипов, В. М. Корельский и др.] ; отв. ред. В. М. Корельский, В. Д. Первалов. – М. : Инфа М – Норма, 1997. – 570 с.
3. Бедрок Н. Зміст та особливості механізму адміністративно-правового регулювання туристичної галузі / Н. Бедрок // Адміністративне право. – 2009. – № 6. – С. 56-59.
4. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку ХХІ століття) : монографія / [В. В. Галуцько, В. І. Олефір, М. П. Пихтін, О.О. Онищук, Ю. В. Гридасов, М. М. Новіков, У. О. Палієнко, І. А. Дьомін, О. М. Єщук]; за заг. ред. В. В. Галуцька. – Херсон : ВАТ «Херсонська міська друкарня», 2010. – 376 с.
5. Гладун З. С. Адміністративне право України : навчальний посібник – довідник для підготовки до іспиту / З. С. Гладун. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – 172 с.
6. Мосьондз С. О. Адміністративне право України у визначеннях та схемах : навч. посібник / Сергій Олександрович Мосьондз. – К. : Прецедент, 2006. – 176 с.
7. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навчальний посібник / С. Г. Стеценко. – К. : Атіка, 2008. – 624 с.
8. Голосніченко І. П. Адміністративне право України : основні поняття. Навчальний посібник / І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський, Н. І. Золотарьова. – К. : ГАН, 2005. – 232 с.
9. Гончарук С. Т. Адміністративне право України: навчальний посібник [На допомогу слухачам, що здають державні та поточні іспити з адміністративного права] / С. Т. Гончарук. – К. : 2000. – 240 с.
10. Коренев А. П. Административное право России : учебник в 3 частях / А. П. Коренев. – М. : МЮИ МВД России, Изд-во «Щит-М», Часть 1. – 1999. – 280 с.
11. Этнорелигиозный терроризм / Ю. М. Антонян, Г. И. Белокуров, А. К. Боковиков и др. ; под. ред. Ю. М. Антоняна. – М. : Аспект Пресс, 2006. – 318 с.
12. Користін О. Є. Протидія відмиванню коштів в Україні: правові та організаційні засади правоохоронної діяльності : навч. посіб. / О. Є. Користін, С. С. Чернявський ; за ред. Джузи О. М. – К. : КНТ, 2009. – 612 с.

Корсун С. И. Механизм административно-правового регулирования предотвращения финансирования терроризма

Аннотация. Статья посвящена определению понятия механизма административно-правового регулирования предотвращения финансирования терроризма.

Ключевые слова: терроризм, финансирование терроризма, административное право, механизм административно-правового регулирования.

Korsun S. The mechanism of administrative and legal regulation prevent of terrorism financing

Summary. The article is devoted to the definition of the mechanism of administrative regulation to prevent terrorist financing.

Key words: terrorism, terrorist financing, administrative law, administrative mechanism of regulation.